

Національний університет «Одеська юридична академія»

Робоча група з питань розвитку кримінального права
Комісії по правовій реформі при Президентові України

Робоча група з питань кримінального та кримінального процесуального права
Науково-консультативної ради при Голові Верховної ради України

Південний регіональний центр Національної академії правових наук України
Кафедра кримінального права НУ «ОЮА»

Одеський місцевий осередок ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права»

Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції,

*присвяченої 25-річчю утворення
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

**м. Одеса
9 грудня 2022 р.**

«Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану». Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 25-річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія». Одеса, 9 грудня 2022 року. Укладачі: Є.Л. Стрельцов, В.П. Кедик. Відп. редактор Є.Л. Стрельцов. Одеса: ПРЦ НАПрН України, НУ «ОЮА», 09.12.2022. – 214 с.

У збірнику представлені тези доповідей та повідомлень, які були оприлюднені на міжнародній науково-практичній конференції «Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану», присвяченій 25-річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія», яка відбулась 9 грудня 2022 року на базі Південного регіонального центру Національної академії правових наук України та кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія». Збірник розрахований на науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів, магістрантів та студентів, практичних працівників, всіх, кого цікавлять сучасні проблеми кримінального права.

Відповідальний за випуск:
д.ю.н., професор Є.Л. Стрельцов

Тези друкуються в авторській редакції. Відповідальність за зміст поданого матеріалу несуть автори.

ЗМІСТ

<i>Ківалов С.В.</i> ВСТУПНЕ СЛОВО.....	8
<i>Стрельцов Є.Л.</i> КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ (ПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНФЕРЕНЦІЇ).....	9
<i>Баулін Ю.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	12
<i>Музика А.А.</i> ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНІ: НОВОСТВОРЕНІ ПРОБЛЕМИ НА ТЛІ ЗАКОНУ УКРАЇНИ ВІД 28 ЛИПНЯ 2022 Р. № 2472-ІХ.....	16
<i>Вереша Р.В.</i> СУЧАСНІ АСПЕКТИ БЛОКЧЕЙН ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	20
<i>Житний О.О., Бадюков Ю. В.,</i> КРИМІНАЛІЗАЦІЯ ПОГАНОВОГО ПОВОДЖЕННЯ З ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИМИ (ПОРІВНЯЛЬНИЙ ВИМІР)	23
<i>Конопельський В.Я.</i> ДЕЯКІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ.....	25
<i>Лихова С.Я.</i> КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ВОЄННОГО ЧАСУ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ НОРМ.....	28
<i>Мусієнко А.В.</i> ДЕЯКІ АКТУАЛЬНІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ТА КРИМІНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ НЕЗАКОННОГО ПРОВЕДЕННЯ АБОРТУ ЯК НАПРЯМОК КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ.....	31
<i>Ступник Я.В.</i> ДО ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ.....	33
<i>Тіщенко В.В.</i> ПОНЯТТЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ І КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТИ.....	36
<i>Heinrich, Bernd.</i> THE ISSUE OF “TRIAGE” IN GERMAN CRIMINAL LAW.....	38
<i>Харитонов С.О.</i> ВОЄННА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	42
<i>Чуваков О.А.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ОХОРОНУ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ.....	44
<i>Вознюк А.А.</i> ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ ДІЙ УЧАСНИКІВ ДНР/ЛНР ПІД ЧАС МІЖНАРОДНОГО ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ.....	46

Чуваков О.А.,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кримінального права,
кримінального процесу та
криміналістики Одеського
національного університету імені
І.І.Мечникова

ДО ПИТАННЯ ПРО ОХОРОНУ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

В даний час вітчизняною наукою кримінального права не розроблені спеціальні принципи, критерії, які дозволяють наочним чином визначити межі кола суспільно небезпечних посягань, які повною мірою заподіюють або можуть заподіяти шкоду основам національної безпеки України, чим у принципі, багато в чому, й пояснюється їх безкарне активне поширення. У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність у розробці науково-теоретичного механізму щодо удосконалення чинних нормативно-правових приписів та встановлення відповідних меж злочинних посягань на основи національної безпеки з урахуванням сучасних геополітичних реалій (в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України), а отже, і визначення конкретного переліку злочинів, що підбивають основи національної безпеки нашої держави.

З метою більш ефективного захисту основ національної безпеки необхідно виділити коло суспільно-небезпечних посягань, які безпосередньо або навіть побічно здатні завдати шкоди вказаному об'єкту кримінально-правової охорони. Відповідно, визначення соціально-юридичної сутності, правової природи об'єкта, що розглядається, дозволяє більшою мірою вирішити подібну проблему.

Відповідно, дані положення свідчать про те, що визначення чіткого, і, можливо, вичерпного кола злочинів, що посягають на відповідний об'єкт, знаходиться в суворій залежності від можливості визначення сутнісної характеристики та природи такого об'єкта (у нашому випадку – це суспільні відносини у сфері охорони основ національної безпеки України). Ця обставина дозволяє проявити системний підхід щодо локалізації та протидії найбільш небезпечним посяганням на основи національної безпеки України. З цією метою у чинному кримінальному законодавстві український законодавець сконцентрував групу подібних однорідних суспільно небезпечних посягань у Розділ І Особливої частини КК України. Однак, з урахуванням вже існуючих нових викликів, не менш гострою та досить актуальною є проблема наповнюваності даного розділу КК України відповідним змістом, тобто кримінально-правовими приписами, що відповідають сучасним загрозам.

Для встановлення ймовірного кола таких суспільно-небезпечних діянь слід встановити, об'єктом яких конкретних суспільно небезпечних діянь є основи національної безпеки України, а також які склади, що становлять Розділ І КК України, потребують додаткового осмислення, змін або доповнення.

На нашу думку, такими нормативними приписами мають бути норми, які містять ознаки лише тих діянь, які реально становлять відповідну загрозу основам національної безпеки України. Ними можуть бути як цілком «нові» кримінально-правові приписи, так і, певною мірою, оновлені норми І розділу Особливої частини КК України.

Так, згідно з міркуваннями А.Ф. Бантишева та А.В. Шамари, злочини проти основ національної безпеки України слід доповнити злочинами терористичного спрямування (ст. 258 – терористичний акт та ін.) [1, с. 39].

На думку С.В. Дьякова, до групи державних злочинів слід включити «виготовлення чи збут підроблених грошей чи цінних паперів», «контрабанду», «незаконний обіг дорогоцінних металів, природного дорогоцінного каміння чи перлів», «неповернення з-за кордону коштів у іноземній валюті» [2, с.32].

Професор О.М. Костенко пропонує вдосконалити чинне кримінальне законодавство у цій сфері шляхом запровадження кримінальної відповідальності за: «навмисні дії, в інтересах іншої держави, що завдають шкоди суверенітету України», «захоплення державної влади шляхом підкупу, обману чи зловживання довірою виборців», а також «незаконне отримання повноважень виконання державних функцій» [3, с.238].

Безумовно, подібні пропозиції заслуговують на належну увагу, однак, слід зазначити, що наявність механізму якісного формування таких положень видається надзвичайно важливим, оскільки його ефективне функціонування дозволить виключити в законодавчій практиці випадки поспішної криміналізації потенційно небезпечних, для об'єкта, який розглядається, діянь, що, надалі, може призвести до жорстких наукових дискусій у частині встановлення - якому конкретному суспільному відношенню (інтересу, благу чи соціальній цінності) завдається шкода через їх здійснення, а це, у свою чергу, сприяє активізації відповідних проблем, як у частині науково-теоретичної класифікації таких діянь, так і у частині їх кваліфікації практичними працівниками.

Отже, як нам здається, на підставі здійсненого аналізу наукових розробок провідних вітчизняних дослідників у аналізованій сфері знань (А.Ф. Бантішева, О.М. Костенко, С.В. Дьякова та ін.), в частині систематизації та криміналізації досліджуваних злочинів, можна систематизувати такі злочини на окремі види, в яких основи національної безпеки України можуть виступати як основний або додатковий об'єкт. Так, взявши за основу відповідний вид об'єкта зазіхання можна подібні злочини, диференціювати на такі групи: 1) Злочини, які безпосередньо посягають на основи національної безпеки України (основи національної безпеки України є основним об'єктом) (статті 109, 110, 110-2, 111, 111-1, 111-2, 112, 113, 114, 114-1, 114-2, 260, 294, 328, 329 КК України) та на 2) злочини, які посягають побічно на основи національної безпеки України (основи національної безпеки України виступають як додатковий об'єкт) (статті 258, 258-1, 258-2, 258-3, 258-4, 258-5, 335, 336, 337, 436, 437, 438, 439, 440, 442, 443, 447 КК України).

Запропонована класифікація злочинів проти основ національної безпеки України дозволяє належним чином встановити коло безпосередніх чи альтернативних суспільних відносин, щодо яких існує реальна чи потенційна загроза відповідного суспільно небезпечного зазіхання. Таким чином, наявність таких однорідних комплексів суспільних відносин перебуває у прямій залежності від відповідних однорідних джерел небезпеки, які, у свою чергу, формують подібні об'єкти.

Як зазначалося раніше, висока ефективність у протидії суспільно небезпечним посяганням на державну безпеку, головним чином, визначається можливістю встановлення вичерпного кола суспільно небезпечних посягань антидержавної спрямованості. Вважаємо, що в основі його формування лежить як основний, так і додатковий об'єкт таких зазіхань, що дозволяє змодельовати систему злочинів, які безпосередньо посягають на вказаний об'єкт кримінально-правової охорони та посягають побічно (опосередковано) на такий об'єкт.

Список використаних джерел:

1. Бантішев О. Ф., Шамара О. В. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України (проблеми кваліфікації): монографія. 3-є вид., перероб. і допов. Луганськ: ТОВ «Віртуальна реальність», 2014. 240 с.
2. Дьяков С. В. Преступления против основ конституционного строя и безопасности государства: уголовно-правовое и криминологическое исследование. С-П.: Юрид. центр Пресс, 2009. 267 с.
3. Правове забезпечення державного суверенітету України: монографія / Ю. С. Шемшученко та ін.; за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. Київ: Юрид. думка, 2011. 300 с.